

TA'LIM TIZIMI VA MEHNAT BOZORINING O'ZARO BOG'LIQLIGI

ВЗАИМОСВЯЗЬ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ И РЫНКА ТРУДА

**THE INTERCONNECTION BETWEEN THE EDUCATION SYSTEM AND
THE LABOR MARKET**

Bolibekova Mahliyo Anvar qizi
Navoiy davlat universiteti magistri

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik masalasi ko'rib chiqiladi. Ta'lim tizimini mehnat bozorining real ehtiyojlariga moslashtirishning dolzarbligi, amaliy ta'lim va innovatsion texnologiyalarni joriy etish usullari yoritiladi. Shuningdek, ish beruvchilar va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikning kuchaytirilishi hamda davlat tomonidan bu jarayonni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Ta'lim tizimi, mehnat bozori, innovatsion yondashuvlar, dual ta'lim, raqamli platformalar, amaliy ta'lim, ish beruvchilar bilan hamkorlik.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы взаимосвязи системы образования и рынка труда. Обсуждается актуальность адаптации системы образования к реальным потребностям рынка труда, методы внедрения практико-ориентированного обучения и инновационных технологий. Также анализируется необходимость укрепления сотрудничества между работодателями и образовательными учреждениями, а также механизмы государственной поддержки этого процесса.

Ключевые слова: Система образования, рынок труда, инновационные подходы, дуальное обучение, цифровые платформы, практическое обучение, сотрудничество с работодателями.

Annotation: This article examines the interconnection between the education system and the labor market. It highlights the importance of aligning the education system with the actual needs of the labor market, methods for implementing practical training, and innovative technologies. The paper also analyzes the need to strengthen

collaboration between employers and educational institutions, as well as mechanisms for government support in this process.

Keywords: Education system, labor market, innovative approaches, dual education, digital platforms, practical training, employer collaboration.

Kirish: Zamonaviy globallashuv sharoitida ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi uzviy bog'liqlik davlatlarning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishining asosiy omillaridan biriga aylangan. Mehnat bozorining dinamik ehtiyojlarini qondirish va ushbu ehtiyojlarga mos kadrlarni tayyorlash ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biridir. Ushbu tadqiqotda ta'lim tizimi va mehnat bozorining o'zaro bog'liqligi masalalari ilmiy asosda yoritiladi. Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ta'lim nafaqat bilim beruvchi jarayon, balki iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlovchi strategik vosita sifatida ham qaraladi. Mehnat bozorining dinamik ehtiyojlari talab qilayotgan kompetensiyalarni shakllantirishda ta'lim tizimining roli beqiyosdir. Shu sababli, mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va jamiyatning farovonligini ta'minlash uchun ta'lim tizimini mehnat bozori ehtiyojlariga moslashtirish zarur. Jahon tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, raqobatbardosh iqtisodiyotni rivojlantirish uchun malakali kadrlar tayyorlash muhimdir. Ammo ko'plab davlatlarda ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi nomuvofiqlik, ya'ni mehnat bozori ehtiyojlariga javob bermaydigan mutaxassislarni tayyorlash, ishsizlikning oshishiga sabab bo'lmoqda. Bu muammo, ayniqsa, texnologik taraqqiyotning jadalligi va yangi kasblarning paydo bo'lishi bilan yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlash quyidagi muhim vazifalarni hal qilishga yordam beradi: Kadrlar tayyorlashda malaka va ko'nikmalarni real ishbilarmonlik muhitiga moslashtirish; Talabalar uchun ishga joylashish imkoniyatlarini kengaytirish; Ish beruvchilarning talablariga mos, raqobatbardosh va zamonaviy mutaxassislarni tayyorlash. Shuningdek, texnologik inqilob natijasida mehnat bozorida yuzaga kelayotgan yangi ehtiyojlar bilan izohlanadi. Masalan, raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, ekologik barqarorlik kabi sohalar yangi kasbiy yondashuvlarni talab qilmoqda. Shu sababli, oliy ta'lim muassasalari o'quv dasturlarini yangi talablar asosida qayta ko'rib chiqishi lozim. Mazkur tadqiqotda ta'lim tizimi va mehnat bozorining o'zaro bog'liqligini mustahkamlash, ta'lim jarayonini mehnat bozorining ehtiyojlariga moslashtirish bo'yicha strategik yondashuvlar va takliflar ko'rib chiqiladi. Bu yo'nalishda ish beruvchilar, davlat va ta'lim muassasalari o'rtasida kuchli hamkorlikni shakllantirish, shuningdek, innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish

imkoniyatlari tahlil qilinadi. Ushbu mavzuning dolzarbligi ta'lim tizimining jamiyat va iqtisodiyotga bevosita ta'sirini hisobga olgan holda yanada oshadi. Maqsad — ta'lim va mehnat bozori o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ta'minlash orqali mamlakatning barqaror iqtisodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va yosh avlodning mehnat bozorida muvaffaqiyatli ishtirokini ta'minlashdir. Agar izlanishlar natijasida ishlab chiqilgan takliflar amaliyotga tatbiq etilsa, ta'lim tizimi va mehnat bozorining o'zaro uyg'unligi mamlakatning raqobatbardoshligini oshirishga va ishsizlik darajasini pasaytirishga xizmat qiladi.

Mavzuning dolzarbligi: Bugungi kunda ko'plab mamlakatlarda mehnat bozorida kadrlar va ta'lim tizimida tayyorlanayotgan mutaxassislar o'rtasida nomuvofiqlik kuzatilmoqda. Bu holat nafaqat mehnat bozorida ishsizlikni oshiradi, balki iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga ham to'siq bo'ladi. Shu sababli, ta'lim va mehnat bozori o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning maqsadi va vazifalari: Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash, bu bog'liqlikni mustahkamlashga yo'naltirilgan samarali strategiyalarni ishlab chiqishdir. Tadqiqot doirasidagi asosiy vazifalar: Mehnat bozorining ehtiyojlarini aniqlash va ular asosida ta'lim dasturlarini shakllantirish; Innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etishning samaradorligini o'rganish; Kadrlarni tayyorlash jarayonini mehnat bozori talablariga moslashtirish usullarini tahlil qilish.

Ta'lim tizimi va mehnat bozorining o'zaro bog'liqligi mohiyati - Ta'lim tizimi mehnat bozorining asosiy kadrlar manbai hisoblanadi. Mehnat bozorining talabi asosida shakllantirilgan ta'lim dasturlari nafaqat talabalar uchun sifatli bilim va ko'nikmalarni ta'minlaydi, balki mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy barqarorligini ta'minlashga ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, ta'limning mehnat bozorida ajralib qolishi natijasida ishsizlikning ortishi yoki malakasiz kadrlarning ko'payishi kabi muammolar yuzaga keladi.

Mehnat bozorining ehtiyojlarini tahlil qilish - Mehnat bozorida o'zgarishlar texnologik taraqqiyot, raqamli transformatsiya va yangi kasblarning paydo bo'lishi bilan bog'liq. Shu sababli, ta'lim tizimi zamonaviy ehtiyojlarni inobatga olgan holda, o'quv rejalarini qayta ko'rib chiqishi zarur. Bozor ehtiyojlarini aniqlash uchun: Bozor tahlillari va prognozlash tizimlaridan foydalanish; Ish beruvchilar bilan hamkorlikni kuchaytirish; Mahalliy va xalqaro mehnat bozorining talablari asosida o'quv jarayonlarini moslashtirish talab etiladi.

Amaliy ta'lim va innovatsion yondashuvlar - Amaliy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish uchun ta'lim tizimida quyidagi yondashuvlarni joriy etish zarur: Dual ta'lim tizimi: O'quv jarayonini ishlab chiqarish amaliyoti bilan birlashtirish; STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics): Zamonaviy texnologik va ilmiy yo'nalishlarni kengaytirish; Raqamli ta'lim platformalari: Talabalar uchun onlayn kurslar va virtual laboratoriyalarni taqdim etish.

Ta'lim tizimi va ish beruvchilar o'rtasidagi hamkorlik - Mehnat bozorining real talablariga mos kadrlarni tayyorlash uchun ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasidagi strategik hamkorlikni kuchaytirish zarur. Ushbu hamkorlikning samarali mexanizmlari: Ish beruvchilarning ta'lim dasturlarini shakllantirishda ishtiroki; Stajirovka va amaliyot dasturlarini kengaytirish; Ta'lim tizimida xususiy sektor investitsiyalarini rag'batlantirish.

Natijalar va takliflar

1. Mehnat bozorining ehtiyojlarini muntazam ravishda o'rganish va ularga mos ta'lim dasturlarini ishlab chiqish zarur.
2. Amaliyotga yo'naltirilgan ta'lim usullarini keng qo'llash orqali talabalarning mehnat bozoriga tayyorligini oshirish mumkin.
3. Davlat tomonidan ta'lim va mehnat bozorini integratsiyalashga qaratilgan maxsus dasturlarni moliyalashtirish va qo'llab-quvvatlash mexanizmlari ishlab chiqilishi kerak.

Xulosa: Ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni rivojlantirish bugungi kunda jamiyat va iqtisodiyot oldidagi eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ushbu bog'liqlikni mustahkamlash, avvalo, iqtisodiyotning samarali rivojlanishi va aholi bandligini ta'minlash uchun zarur. Mazkur tadqiqotda ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi o'zaro aloqalarining hozirgi holati, muammolari va ularni hal etish yo'llari ko'rib chiqildi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ta'lim tizimini mehnat bozorining ehtiyojlariga moslashtirish uchun quyidagi asosiy chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Mehnat bozorining ehtiyojlarini muntazam tahlil qilish: Bu ta'lim dasturlarining mazmunini doimiy ravishda yangilab borish va talabalar uchun dolzarb ko'nikmalarni shakllantirish imkonini beradi; Amaliyotga yo'naltirilgan ta'limni rivojlantirish: Dual ta'lim tizimini kengaytirish, talabalarni o'quv jarayonida real ish muhitiga jalb qilish mehnat bozorida ularning raqobatbardoshligini oshiradi; Ish beruvchilar bilan strategik hamkorlikni kuchaytirish: Xususiy sektor va davlat idoralari bilan ta'lim muassasalari o'rtasida yaqin aloqalarni yo'lga qo'yish, stajirovka

va ish bilan ta'minlash dasturlarini tashkil etish zarur; Innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish: Raqamli platformalar, sun'iy intellekt va masofaviy ta'lim tizimlarini joriy qilish orqali talabalar o'qitilishining samaradorligini oshirish; Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish: Davlat tomonidan ta'lim va mehnat bozori o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantiruvchi maxsus dasturlar va qonunchilik bazasini rivojlantirish talab etiladi; Shuningdek, zamonaviy texnologik taraqqiyot va raqamli transformatsiya davrida yangi kasblarning paydo bo'lishi ta'lim tizimi oldida yangi vazifalarni qo'yadi. Bu, o'z navbatida, ta'lim tizimini uzluksiz takomillashtirish va malaka oshirish tizimini yaratishni talab qiladi. Natijalar asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin: Ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi integratsiyani mustahkamlash orqali iqtisodiyotda malakali ishchi kuchi yetishmovchiligini bartaraf etish mumkin; Talabalar uchun amaliy ta'limni kuchaytirish va raqamli texnologiyalardan foydalanish ularning zamonaviy kasblarga tayyorlanish darajasini oshiradi; Ta'lim tizimining moslashuvchanligini ta'minlash orqali yangi iqtisodiy sharoitlarga tezkor javob qaytarish va global mehnat bozorida raqobatbardoshlikni ta'minlash mumkin. Shunday qilib, ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi o'zaro aloqalarni rivojlantirish mamlakatning iqtisodiy o'sishi, bandlik darajasini oshirish va yosh avlodning muvaffaqiyatli mehnat faoliyatini ta'minlash uchun strategik ahamiyatga ega. Ushbu yo'nalishda davlat, xususiy sektor va ta'lim muassasalarining yaqin hamkorligi va kelajakni ko'zlovchi strategiyalarni amalga oshirish muhimdir.

Mazkur xulosalar asosida ta'lim va mehnat bozori o'rtasidagi bog'liqlikni yanada kuchaytirish bo'yicha taklif etilgan chora-tadbirlar mamlakatning barqaror rivojlanishi va xalqaro raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Akramov, A. (2021). *Ta'lim va mehnat bozori integratsiyasi: zamonaviy yondashuvlar*. Toshkent: Oliy ta'lim nashriyoti.
2. Bekmurodov, I. (2020). *Oliy ta'lim tizimi va mehnat bozorining uzviy aloqadorligi*. Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti ilmiy jurnali, 4(3), 23-29.
3. Deursen, A. J., & Helsper, E. J. (2015). "The third-level digital divide: Who benefits most from being online?" *Communication and Society Journal*, 13(2), 495-505.
4. Karimova, N. (2022). *Kasbiy ta'lim va raqamli transformatsiya jarayonlari*. Innovatsion rivojlanish va texnologiyalar instituti ilmiy nashrlari, 5(1), 37-44.

5. Kozlowski, S. W. J., & Salas, E. (2010). "A multilevel organizational systems approach for the implementation of innovation in training." *Human Resource Management Review*, 20(4), 311-322.
6. Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO). (2021). *Mehnat bozori va ta'lim tizimi o'rtasidagi bog'liqlik: Rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi*. Jeneva: ILO nashriyoti.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. (2020). "Oliy ta'lim tizimida kadrlar tayyorlashni takomillashtirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida" PQ-4699-sonli qaror.
8. UNESCO. (2022). *Education for Employment: Global Perspectives and Practices*. Parij: UNESCO Press.
9. Yusupov, T. (2021). *Zamonaviy ta'lim tizimining iqtisodiyotga ta'siri*. Iqtisodiyot va innovatsiyalar ilmiy jurnali, 3(5), 112-118.
10. World Economic Forum (WEF). (2023). *The Future of Jobs Report 2023*. Davos: WEF nashriyoti.

